

Bastianini AnnaMaria– Mattio Eizo – Elinoiu Natalia – Raviola Marco:

Amikor úgy tűnik, a gyermek nem tud a fantáziájával játszani

Olaszországban gyakran találkozunk olyan gyermekekkel, akik nyilvánvalóan nem értik és értékelik a csoportos szimbolikus játékot. Ezek a gyermekek nem mutatnak pszichológiai tüneteket, nem érkeznek különösebben problémás családokból, vagy szociális helyzetből, mégis, ha abba a helyzetbe kerülnek, hogy saját történetüket a csoport eljátssza, zavaró viselkedésük, negligálásuk egyértelműsíti, hogy nehézségeik vannak.

Élettörténeteikben elmélyedve néhány elemet azonosítottunk, melyek úgy tűnik, ismétlődnek.

- Szegényes spontán játéktapasztalat kortárs csoportban. Különösen hiányzik életükből a szimbolikus játék lehetősége.
- Sok időt töltenek magányosan, videojátékokat játsszva.
- Felnőttekkel való kapcsolataikban kevés lehetőségük adódik az autonómia fejlesztésére.
- Felnőttek túlzott elvárása szociális és intellektuális képességeiket illetően. A szülők strukturált időtöltést biztosítanak gyermekeiknek, melyek mind a tanulási képességeket célozzák.

A szülők, mikor észlelik a problémát, csak ritka esetben gondolják, hogy az összefüggésben van a szimbolikus csoportjáték hiányával. Ezért elsősorban azzal fordulnak hozzánk, hogy egyéni korrekciós terápiát alkamazzunk. A csoportajánlat úgy tűnik, hogy a lelkesedők kisebb csoportjának tetszik, és éppen azok a gyerekek maradnak ki, akiknek a legnagyobb szükségük lenne rá.

A fentiek alapján két módszert próbáltunk ki:

1. A gyermekekkel az iskolában találkoztunk, hogy népszerűsítsük körükben a szimbolikus játékot.
2. Újragondoltuk gyermekpszichodráma csoportajánlatunkat a gyermekek és szüleik jellemzőit figyelembe véve.

A workshopon két tapasztalatot fogunk megosztani. Az egyik egy iskolai intervencióval kapcsolatos, a másik pedig egy gyermekpszichodráma csoporttal.

Blobel Fabian „Kimehetünk egy cigire?” *Akciószociometria, mint csoportdinamika-elemző és intervenciós eszköz kamaszcsoportokban*

A kortárs csoport fontos szocializációs és kultúrákövetítő közeg. Kamaszkorban (adoleszcens) a kortárs csoport segít abban, hogy az egyén családtagból a társadalom aktív tagjává váljon. A kamaszoknak saját kortásaik között kell felfedezniük azt, hogy hogyan kezeljék megfelelő módon az ambivalenciát az Én és a Mi, a kint és a bent valamint az erő és az alárendeltség között.

J. L. Moreno eredetileg arra találta ki a szociometriát, mint csoportdinamikai eszközt, hogy felmérje a tele mögött rejlő aspektusokat. Ez később, mint „akciószociometria” széles körben használt csoportintervenciós technikává vált. A szociometria segít megvilágítani, szavakba önteni a csoport láthatatlan és kimondhatatlan tartalmait.

Ezen a workshopon az akciószociometriának a kamaszcsoportok dinamikájára tett különböző hatásait, lehetőségeit és korlátait tapasztalhatjuk meg.

Bobola Philippe és Balcet Turban Mary: *Egy francia kísérlet: gyermekpszichodráma felnőtteknek*

Módszerünket öttagú felnőtt csoporttal próbáltuk ki. A gyermekpszichodráma módszerét használtuk, azt feltételezván, hogy minden felnőtt lelke mélyén lakik egy gyermek. Ezzel a belső gyermekkel dolgozva evidensnek tűnt, hogy a gyermekpszichodráma módszerét alkalmazzuk azért, hogy ezeket a rejtett énrészeket elérjük. A játék jó terepet adott ahhoz, hogy a résztvevők kifejezzék önmagukat s így megtalálják tudattalan belső megoldásaikat. Azt gondoljuk, hogy ezek a felnőtt szerepjátékok másfajta tudatállapotot szabadítanak fel, amelyben a tagoknak lehetőségük nyílik rejtett képességeik elérésére. Ezek a képességek a történet kialakításakor és lejátszásakor anélkül fejeződnek ki, hogy a tudatosság szintjére kerüljenek, és az évek során jól bevált védekező mechanizmusok beindulnának. Felnőttekkel játszva arra jutottunk, hogy nagyobb szükség van a történetek jelentésének kibontására, a verbalizációra, azért, hogy a csoporttagok jobban megértsék saját megoldásaikat.

A konferencián azt mutatjuk be, hogy mik a hasonlóságok és különbségek a gyermekekkel és felnőttekkel játszva, és megismertetjük azokat technikákat és intervenciós eszközöket is, amelyek a felnőtteket a pszichodrámaival erősítik.

Drinóczky Viktória – Madocsai Dániel: *Gyermekpszichodráma családokkal*

Workshopunkon bemutatjuk – néhány esetünkön keresztül – a családi körben játszott gyermekpszichodráma módszerünket és annak hatásait, eredményeit a szülőmunkában.

A gyerekek által kitalált mesék családi lejátszásakor a gyerek szimbolikusan fejezi ki azt, ami a szavak szintjén kimondhatatlan a számára, ő javasol szerepet a szüleinek, és viszi játékba őket, a mi támogatásunkkal. A szimbólumok és a dramatikus cselekvés során fejezi ki azt a családi dinamikát, amelyben él, belső tartalmait, érzéseit, nehézségeit, amit a szülei közvetlenül érzékelhetnek a mese lejátszása során. A dramatikus élmény feldolgozásakor a szülők saját élménye jó alapot ad a gyermekük nehézségének átélésére, és a segítséget nyújtó stratégiák kidolgozására. A workshopunk résztvevői közül valakinek módja lesz, egy általa kiválasztott család mesejátékának lejátszására.

Ferencz Edit – Vörös Szilvia – Rosta Helga: *Egymáshoz illeszkedve, egymást kiegészítve, egymásért...*

„Állatklub” a gyermekpszichiátrián

A műhelyben egy olyan csoport terápiais folyamata kerül bemutatásra, ahol a hat kisiskoláskorú gyermek az „Állatklub” (csoportnév) közösségében egymásra találva szabadította fel kreatív önalkotó erejét. Az egyedi életstílusokból, a csoport által kialakult bizalom talaján, a szimbolizáció révén átdolgozhatóvá váltak a felnőttekkel kapcsolatos csalódások, a kisebbségérzés frusztráló érzése, és a „klub” közegében a közösségérzés fejlődésnek indult. A szimbólumok lehetőséget teremtettek a gyermekek számára, hogy megtalálják az életstílus korrekciójához szükséges megoldásokat. Így például a fehér róka szerepébe bújó aktivitás és figyelemzavart mutató kislány ébersége és küzdőképessége diadalra vezetett, a tic tünettől reagáló fiú szabadságvágya kóbor kutyaként átélhető lett, az egyke kislány magányérzése a rókacsapat tagjaként oldódott, a szomatizációs zavarral jelző meseíró lány sólyom szerepében felülemelkedhetett a konfliktusokon, a halk szavú, szorongó kislány papagájként elismerést nyert, és a magatartászavara miatt leértékelt kisfiú favágóból házépítőként keretet szabott indulatainak.

Gött Hilde – Yupanqui Werner Elisabeth: *Pszichodráma intézetben élő kamaszok számára*

A gyermekeknek és kamaszoknak közösségre és személyes gondoskodásra van szükségük ahhoz, hogy fejlődjenek. Mindannyian tartoznak valamiféle csoporthoz, családi, gyermekvédelmi, iskolai, illetve sporttevékenységhez, hobbihoz kapcsolódóan. Az intézetben élő gyermekek számára nehéz feladat az, hogy felismerjék a teret a személyes kapcsolatok kialakítására. Ily módon fontos, hogy felajánjuk nekik a lehetőséget, hogy megtapasztalják, mit jelent a csoport, illetve az egyéni terápia. A megfelelő fejlődéshez ki kell alakítaniuk a kötődés és a kapcsolatteremtés képességét. Ha ez hiányzik, akkor frusztráltak lesznek, és agresszív, destruktív viselkedéssel reagálnak. Nehéz számukra a felnőtt világ szabályrendszerének elfogadása. Bár a gyermek vagy kamasz fizikailag nevelhető egyénileg is, mi olyan tapasztalatokat kínálunk nekik, amelyek révén biztonságos körülmények között fejleszthetik kötődési és a kapcsolatteremtési, s ezáltal a kudarc- és frusztrációtűrő képességeiket is. Intézetben élő gyermekek számára fontos, hogy el tudják helyezni magukat a szüleik, a biztonságszükségletük és a nevelőik között. A csoport terében szükségük van támogatásra, hogy fejleszthessék és megtapasztalhassák az újfajta kapcsolatokat.

A kamasz az autonóm személyiséggé válás kapujában áll. A kortárs csoport fontos szerepet játszik identitása megtalálásában. Kommunikációs csatornájuk a játék, az önmegvalósító rituálék és az erőpróbálgatások. Fontos, hogy megértsük ezt a nyelvet. A gyermekpszichodrámaiban a terapeuta csatlakozik a csoporthoz, és együtt alakítanak ki újfajta kapcsolatokat.

Workshopunkon a következő kérdésekre szeretnénk fókuszálni:

- Hogyan alakítható, fejleszhető a pszichodrámaiban a játékoság és a biztonságos hely megteremtése?
- Hogyan tudja a terapeuta megerősíteni az egyént és a csoportot ilyen intézeti körülmények között?

Grosch Nándor – Mácsai Bálint – Hegyi Nóra – Fecske-Pirisi Edina: *Emberré válás esélye „Horrorházban”*

Horrorház, avagy a halál után lesz az új élet

Gyermekotthonban élő gyermekekkel dolgozni egy fokozottan nehezített terep, megtalálni a bizalmi kulcsot azokhoz, akik már néhány évesen elég sok felnőttben csalódtak, lemondtak magukról, és bár még gyermekek, nehezen hisznek a mesékben, mert az életük egy rémálom. A workshop centruma a gyermekotthoni környezetet szimbolizáló „Horrorház” című film, amit kiskamasz gyermekek a hónapokig tartó drámajátékaikból szöttek, majd kameráztak le. A gyermekdráma-játék és a filmkészítés kiváló eszköz a gyermekotthoni terepen hitet adni ezeknek a gyermekeknek a játékokban, a mesék világában, a kapcsolatteremtésben, az emberréválás lehetőségében, ami végül a csoportjáték és a film terében korrektív élményként megtörténik, pontosabban, amivel a gyermekek a démonaiktól nyüzsgő világukban megajándékozzák önmagukat.

A workshopon a résztvevők továbbszöhetnek és lejátszhatják a gyermekek történetkezdeményét, majd önmagukat visszanezve a tükörként funkcionáló vászonnal való találkozás után meg-

nézhetik a gyermekek „Horrorház, avagy a halál után lesz az új élet” című 8 perces filmes meséjét is.

2002 óta végzünk dramatikus filmes munkát a Gyerekszem Művészeti Egyesület keretében gyermekotthonban élő gyerekekkel és fiatalokkal. A Kende Hanna-féle módszert 2008-tól használjuk a kisiskolás csoportjainkban a filmkészítéssel kombinálva. A különböző gyermekotthonokban az elmúlt 16 évben több mint 400 kisfilm született.

Herczegh Tímea – Forgács Eszter: *Dráma az osztályban*

Az elmúlt évek során többször hívtak különböző alternatív iskolák osztályaihoz, ahol kiközösítés, egymás-bántása vagy gyerekek közötti intenzív konfliktusok merültek fel. A konfliktusok feltérképezését, az osztály szociometriájának felvételét és a gyerekek közötti dinamika megváltoztatását játékos, dramatikus, gyermekpszichodramás módszerekkel végeztük. Az osztályokban végzett kb. 6-8 alkalmas, így rövid távú munka azonban nem állt meg a gyerekeknél, a szülői közösségekkel és tanárokkal is dolgoztunk. Az osztályközösségekben elért markáns változásokat, valamint a használt módszereinket és a munka során szerzett tapasztalatainkat mutatja be ez az előadás.

Horváth Dorottya – Forgács Eszter: *A boszorkány árnyéka - önállósodási törekvések*

A workshopon először röviden áttekintjük azokat a problémákat és helyzeteket, amelyekben a zenés, mozgásos, eszközös gyakorlatok fontos szerepet töltenek be abban, hogy egy gyermeket, vagy csoportot „drámaképesse” segítsünk. Az integrált kifejezés- és táncterápia, valamint a gyermekpszichodráma módszerét 2001 óta használjuk együtt a gyermekekkel való munkában. A rövid elméleti felvezetés után egy konkrét eset tematikájára szűkítve, néhány kapcsolódó mozgásos bemelegítő játékkal nézzük meg a gyakorlatban, hogyan jelent meg a 6 éves Lackó problémája mozgásban, majd a résztvevők által kiválasztott történetében. Lackó fejlődésének útját követve eljárhatjuk a „nyálkatáncot”, vagy kiszabadulhatunk a boszorkány árnyékából...

Inotay Judit – Kis Zoltán Dániel: *Börtöndráma*

A pszichodráma lehetőségei és kihívásai egy kamaszcsoportban a Budapesti Javítóintézetben

A Budapesti Javítóintézet egy olyan speciális intézmény, ahova abban az esetben kerülnek a fiatal fiúk, ha a bíróság elrendeli az előzetes letartóztatásukat. Sajátos helyzet: biztonsági szempontból egy börtön szigorú elvárásainak kell megfelelnie, ellenben a növendékek szempontjai szerint - akik mind fiatalokként kerülnek ide - egy olyan javítóintézet, ahol a bent lévőkkel alapos és komplex, az életkorukat figyelembe vevő nevelő munkát végeznek az intézet munkatársai.

Az intézetbe kerülő kamasz fiúk csoportja is speciális: kriminalizált fiatalok. Ezek a fiúk komoly érzelmi és szociális hiányokkal rendelkeznek, jó páran valamilyen addikcióval küzdenek az intézeti bekerülésükig.

Ebben a javítóintézetben vezettünk egy 60 órás önismereti pszichodráma csoportot.

A munkánkban az, hogy civilként, külsőként jártunk be egyszerre jelentett nehézségét és előnyöket. Például nem volt kötelességünk jelenteni a fiúk "jó" vagy "rossz" viselkedését, és nem

foglalkoztunk a növendékek által elkövetett bűntényekkel sem, hacsak nem volt közülük az önismeretükhöz. Viszont nem volt helyünk az intézmény nagyon szigorú hierarchiájában sem, így pl. mindennel az igazgatóhoz kellett fordulnunk, aki kezdetektől mindenben támogatta minket.

A workshopon azt szeretnénk körbejárni, hogy ilyen speciális környezetben és csoporttagokkal milyen lehetőségei vannak a pszichodramának.

- Milyen nehézségekkel szembesültünk vezetőként és „magánemberként”?
- Milyen technikákkal, módszerekkel tudtuk szóra bírni, akcióba vinni a résztvevőket?
- Mik azok, amik nem működtek ebben a speciális helyzetben?
- Vezetőként milyen kerettényezőket alakíthattunk, mennyire tudtuk befolyásolni az egyes alkalmak, illetve a folyamat egészének alakulását?
- Hogyan kezeltük a nem várt helyzeteket?
- Mit tudtunk tenni a csoporttagokért?
- Milyen elmozdulások történtek?

Ezekről a kérdésekről a csoportban bevált gyakorlatok és megélt történetek saját élményű meg tapasztalásán keresztül szeretnénk képet adni, és a workshop résztvevőivel közösen választ is keresni rájuk.

Janda Zsuzsa – Mihály Blanka – Németh Csilla: “Kint és bent”

Kamasz pszichodráma egy Gyermek és Ifjúságpszichiátriai Rehabilitációs Osztályon

15 éve vezetünk kamasz csoportokat, Kende Hanna elvei alapján. Újabban egy Pszichiátriai Rehabilitációs Intézmény kereteibe igyekszünk beilleszteni a pszichodráma módszerét külső szolgáltatóként. Ennek az együttműködésnek a kölcsönös előnyeit, és ellentmondásait (“kint és bent”: pl. fizetés/ingyenes szolgáltatás, külsős terapeuta/team tag, ambuláns beteg/bentfekvő) elemezzük, és egyúttal bemutatjuk módszerünk lényegét.

Módszerünkben is megjelenik a kint és bent. A csoport közös fantáziájával megteremtett virtuális valóságba, a játéktérbe lépünk be a kamasszal közösen.

Eleinte aktívan szerepet vállalunk, megjelenítve a sokuk által megélt, és rettegett alárendelt szerepeket, a bénát, a kicsúfoltat, a kiközösítettet, de ha kell a folyamat során a szigorút, az agresszort is eljuttatjuk, mindezt kissé karikírozott formában. A fantázia mozgósítása, a példamutatás, a nevetés oldja a kezdeti féltékenységet, feszültségeket, a szerep-rugalmatlanságot. A csoportban fokozatosan kialakuló egymás iránti bizalom során egyre kevésbé lesz szükségük ránk, egyre inkább kikerülünk a játéktérből, ahogy képessé válnak, és kedvük lesz új, nehéz szerepet eljátszani, rejtett énrészüket megmutatni, újfajta reakciókat kipróbálni az egymással való interakció során.

Technikáink: kezdetben különböző eszközökkel – szimbólumok, távolító technikák, és strukturált feladatok – segítjük az egymás közötti együttműködés, bizalom és az egymásra való reflexió képességének kialakulását. A játékok során pedig, ha kell pozíciócserével, belső hanggal, a szituációk különböző végű befejezésének inspirálásával érjük el azt, hogy a kamaszok a konfliktus másik oldalán álló szemszögéből is átéljenek helyzeteket, kimondják rejtett érzéseiket, s fogékonyakká válnak kreatív megoldásokra. Célunk, hogy a játék során megélt élmények és a visszajelzések erőforrásaikká váljanak a saját hangjuk megtalálásában és megszólaltatásában; hogy a bentből kint legyen.

Módszerünket konkrét példákkal illusztráljuk.

Juric Ivana – Korusic Vedran: *Gyermekpszichodráma és a Winnicott-i firkarajz együttes alkalmazása*

Winnicott firkejátéka olyan módszer, mely elősegíti a kommunikációt gyermek és terapeuta között. Winnicott ezt klinikai játéknak nevezte. Ezt a technikát fejlesztette tovább Ferenczi és a Budapesti Pszichoanalitikus Iskola, hozzátevé, hogy a gyermek történetet is mondjon, miután a rajzolás folyamata befejeződött. Gyermek klienseinkkel egyéni ki terápiás alkalmakon ezt pszichodráma játékkal egészítettük ki. Figyelemre méltó és érdekes eredményre jutottunk, ami arra ösztönzött, hogy folytassuk ezt az utat.

Ezen a workshopon bemutatjuk, hogy hogyan lehet ezt a két különböző módszert alkalmazni. Lehetőség lesz arra, hogy a résztvevők eljátszanak és közösen elemezzenek egy történetet, amelyet a gyerekek találtak ki az általunk vezetett alkalmakon.

Katanics Milán: *Emberré válni - esettanulmány*

Endre 12 éves volt, amikor bekerült a pszichodráma csoportba. Iskolán belüli magatartásproblémákkal érkezett (impulzivitás, agresszió), melyek az otthoni környezetben nem mutatkoztak meg. Szülei Kelet-Magyarországról „menekültek” a fővárosba. A családban súlyos addikciók, börtön, krónikus betegség, és hajléktalan sors is előfordult. Esete azért megrendítő, mert a súlyosan terhelt családi háttér ellenére a fiú és a szülei rendkívül motiváltan dolgoztak a terápiás folyamatban. Rövid idő alatt erős pozitív változások indultak meg Endre magatartásában. Nem csak az iskolában kezdett máshogy viselkedni. Személyiségének fejlődését csodálatosan tükrözték a játécai is. Ezeket a drámajátékokat szeretném röviden bemutatni a prezentációmban.

Kemény Gabriella – Kollár Mária: *„A boldog család”*

Több éven keresztül vezettünk pszichodráma csoportot hátrányos helyzetű, nehéz sorsú, kollégiumi ellátásban élő általános iskolás gyerekek részére.

A csoport tagjai olyan diszfunkcionálisan működő, csonka- vagy mozaikcsaládokból kerültek ki, amelyekben egyik vagy mindkét szülő gyengébb lelki-fizikai állapota, az alkoholproblémák jellemzőek. A napi megélhetési gondok mellett a gyermekeket szüleik időbelileg és érzelmileg is elhanyagolták, gyakran fizikailag bántalmazták. A legtöbb gyermek komoly magatartásproblémával küzdött. Legjellemzőbb az indulati élet kontrolátlansága, az agresszió, esetenként az autoagresszió volt.

Előadásom mondanivalóját a család témakörére építem fel. A kisiskolás (7-8 év) csoport történeteiben gyakran megjelent a család. A csoport tagjai közül többen a primer kapcsolatban sérülést szenvedett, „rosszul indult gyerekek” voltak, akik a dráma terét saját, szeretetteljes megszületésük megélésére használták. A kiskamaszokból álló csoport családjátékaiban visszatérő motívum a szülői elhanyagolás, és a „rossz gyerek” volt: „Mi olyan rosszak vagyunk, hogy még a Mikulás és a húsvéti nyuszi is elkerül bennünket. Nem, a húsvéti nyúl eljön, de fekete tojást hoz nekünk.” Egy kiskamasz lány a kobold és vámpír család meséjében mutatja meg családjá generációról generációra öröklődő tragédiáját.

Az előadásban szeretném összegyűjteni és bemutatni, hogyan jelent meg a család a kisiskolás és kiskamasz gyerekeknél csoport és egyén szintjén. Milyen családi mintákat, problémákat mutattak

be, mi módon dolgozták át és alkották meg boldog családjukat, miképpen próbálták átírni sorskönyvüket a pszichodráma által teremtett térben.

Majoros Andrea – Noszkó Niki: *A gyermektörténetek szimbolikus világa*

Egy, a Mosoly Alapítvány szervezésében tartott pszichoszomatikus csoport tapasztalatait szeretnénk megosztani a workshop résztvevőivel. A csoport rövid bemutatása után egy kislány csoportbeli fejlődési folyamatát szeretnénk kiragadni, és részletesen bemutatni. A kislány családi helyzetének, dinamikájának felvázolása után a csoportfolyamatban hozott történeteit kívánjuk elemezni, melyhez Erich Neumann gyermekfejlődési elméletét vesszük alapul. Röviden vázolnánk Neumann elméletének fejlődési szakaszait. Számunkra a kislánynak a csoportban mutatott viselkedése is érthetőbbé vált azáltal, hogy a történeteiben hozott tartalmak, archetípusok segítségével ráláttunk arra, hogy elakadása melyik fejlődési szakaszban van. Ennek a fejlődési fázisnak a jellegzetességei nagyban meghatározzák a gyermek érzelmekézelését, közösségi viselkedését, s átszövik egész csoporton belüli jelenlétét. A workshop végén szeretnénk a kislány egyik meghatározó történetét lejátszani a résztvevők segítségével.

Mogunova Larisa – Savelyeva Julia (Oroszország): „*Maradj életben!: gonosz tündérmesék*”

Deviáns történetek gyermekek szimbolikus pszichodráma játékaiban

Az ördögi elem majd minden tündérmesében, mítoszban és legendában megtalálható. Ezekben a történetekben válaszokat találunk arra, hogy miként reagáljunk a gonosz jelenlétére: harcoljunk ellene, meneküljünk előle, próbáljunk túljárni az eszén, vagy egyáltalán ne is közelítsünk hozzá. Mintha az emberi tudás géntérképe lenne bennük. Kora gyermekkorunktól kezdve, más fejlődési célok mellett az is feladatunk, hogy kialakítsuk, megtanuljuk és bensővé tegyük a jó és a rossz törvényeit, hogy így teljes jogú tagjai lehessünk a társadalomnak.

A fentiek alapján úgy tűnik, vannak válaszok a gonosszal való találkozásra, bár ez mindig új kihívást és lehetőséget jelent.

A gonosz-téma nagyon vonzza a gyerekeket is. Sokan közülük szeretnek horrorfilmet nézni, erőszakos, katonai szimulációs játékokat játszani. A modern média és számítógépes játékok fejlesztői pedig folyamatosan stimulálják ezt az érdeklődést.

Tudjuk, hogy gyermekdráma csoportokban, illetve egyéni terápiában a gyermekek történeteiben gyakran megjelenik a gonosz karakter, de legtöbbször ezt a gyermekek a terapeutára ruházzák. Előfordul azonban az is, hogy pont az ellenkezőjét szeretnék: erőszakos és antiszociális jeleneteket találnak ki, gyilkosokat és rablókat játszanak. Ez esetben maguk vállalják a főszerepet: drogfüggőket, mániakusokat, banditákat..., míg az áldozatok szerepét szívesen ruházzák más csoporttagokra, vagy a terapeutára.

Mit jelent ez?

Mivel van dolgunk ilyen esetben a terápiás folyamat során?

Nehéz meghatározni a terápiás célt, a szimbolikus tartalmak jelentését s végül kiválasztani a terápiás stratégiát. Fontos azonban, hogy az „itt és most”-ban tudjuk kezelni a problémát az erős áttételek és a morális érzések ellenére.

Workshopunkon elemezzük az általunk összegyűjtött gyermekpszichodramás anyagokat, reflektálunk és következtetéseket vonunk le.

- Miért van szüksége egy gyermeknek arra, hogy ilyen fajta játékokat játsszon?
- Nekünk terapeutáknak miért szabad mernünk ezeket a gonosz meséket eljátszani?
- Milyen tipikus pszichológiai problémák állnak a „gonosz hős” szerepe mögött?
- Mik a terápiás célok és a gyermek szükségletei ezekben a játékokban?
- Hogyan találtuk meg mi vezetők az erőforrásokat és a kulcsokat ahhoz, hogy „*életben maradjunk*”?

Workshopunkra meghívjuk azokat a gyermekpszichodráma vezetőket, gyermekpszichológusokat, tanárokat és szülőket, akiket érdekel a személyiségfejlődés és érés mai világunk problémái közepette, valamint mindenkit, aki érdeklődik az Árnyék és a Gonosz jelensége iránt a pszichoterápiában és az életben.

Mutafchieva Milena, Flegelskamp Stefan, Kauppila Reijo: *Gyógyulás Medve-völgyben*

Evidence Based Trauma Stabilization (EBTS) (Traumát átéltek állapotának stabilizációja a tanúvallomások alapján)

Az EBTS két innovatív termékből áll, melyek arra szolgálnak, hogy menekült, menedékkérő és bevándorló családok traumatizált gyermekeinek állapotát stabilizálja. Az EBTS-program egy pszichodráma alapján működő rövid stabilizáló folyamat ezen családok számára. A tréningen pszichológusok, szociális munkások, tanárok és más szakemberek tanulják meg az EBTS program vezetését menekült családok csoportjai számára.

A projekt az Európai Bizottság támogatásával valósult meg.

A program azért született, mert nyilvánvalóan szükség van arra, hogy hatékonyabban tudjunk dolgozni a fent említett családokkal. Az európai helyzet kihívások elé állít minket, és nekünk szakembereknek meg kell találnunk a módját, hogy hogyan támogassuk a menekültek integrálását társadalmunkba. Egyik módja lehet ennek, hogy támogatjuk a konstruktív kapcsolatokat gyermekek és szüleik között, valamint hogy fejlesztjük a rugalmasságot a családokban. A legtöbb menekült, menedékkérő és bevándorló megélt valamiféle traumát eredeti hazájában vagy a célország felé vezető úton.

- Az EBTS újratemti a kapcsolatot traumatizált gyermek és szülei között, így adva vissza nekik legfontosabb kötődési forrásukat. Az EBTS a gyermekek játékos „nyelvét” használja.
- Az EBTS pszichológiai ismereteket nyújt a traumáról a szülőknek. Ezenkívül a gyermekeknek és a szülőknek gyermekbarát gyermekpszichodráma technikát alkalmaz.
- Az EBTS a legfrissebb tudást nyújtja trauma terén a segítőknek. Tapasztalatokon alapuló és akciócentrikus technikákat alkalmaz, melynek alapját a pszichodráma és a szociometria képezi.
- Az EBTS stabilizálja a gyermekeket, a szülőket és a segítőt.

A workshopon a projektről, a gyermekpszichodráma és a traumastabilizáció alapfogalmairól adunk információkat.

Bemutatjuk a pszichodráma, a szociometria és a traumaelmélet alapjait, amelyeken az EBTS program alapul.

Megtapasztalhatunk néhány alapszabványt és tartalmi elemet, melyeket az EBTS-tréningprogram használ.

Pavlović Márta – Pető István: *Az elveszett gyerekek története*

Megfelelő kapcsolat kialakítása, az önfogadás, a beilleszkedés segítése gyermekpszichodráma csoportban

Az öttagú gyermekpszichodráma csoport alkalmazkodási és beilleszkedési nehézségeket mutató gyerekek alkották. A pervazív fejlődési zavar, gyász és veszteség feldolgozása, mély szorongás okozta kapcsolati nehézségekkel való megküzdés, a burkoltan megjelenő és teljesíthetetlen teljesítménykényszer kihívásai komoly nehézségek elé állították a hétéves gyerekeket. Az eltérő fejlődési háttér ellenére mindannyiukra jellemző, hogy nehezen kapcsolódtak vagy életkoruknak nem megfelelően kapcsolódtak környezetükhöz. Feszültségeik oldására, a környezetükkel való elfogadható kapcsolat kialakítására, a kretaitivitásuk fejlesztésére, az önfogadásuk és beilleszkedésük javítása érdekében javasoltuk a közös pszichodráma játékban való részvételt. Az elveszett gyerekek története segítette a résztvevőket abban, hogy bár eltérő módon és szinten, de meg tudják fogalmazni igényeiket. A közös játék teret biztosított ahhoz, hogy szót értsenek egymással, hogy megtalálják az egymáshoz vezető utat, és egyben lehetőséget kínált a felnőttekkel való újratalálkozásra is. Ennek a játéknak a tapasztalatait osztjuk meg workshopunkon, és hívjuk közös gondolkodásra a résztvevőket.

Peterffy Csilla – Balásy Réka: *Transilvan dadogás- avagy az erdélyi gyermek tükrei*

E workshopon keresztül olyan kérdéseket járunk körbe, mint például: Mitől más egy erdélyi magyar közösségben felnőni?

Beszűkül vagy kitágul ez a világ? A nyelv börtön vagy szabadsághoz vezető út?

Túl az Erdélyről kialakult közhelyeken, betekintést szeretnénk nyújtani e sajátos miliőbe, amely többnyelvűsége, zártsága, arhaizmus, hagyománytisztelete miatt is egy színes folt.

Többek között dadogó gyermekekkel való többéves tapasztalatainkat osztanánk meg.

Gyakorlatainkkal egy izgalmas utazásra - egy nyelven belüli megszületésre - invitáljuk a jelenlevőket: a nonverbálistól a szavak születéséig, a kommunikációig..., valamint a játékon keresztül megérkezést egy olyan állomásra, ahol megtörténik a csoda – a szimbolikus nyelv – anyanyelvé válik és az anyanyelv "játékká".

Rajszki-Merényi Hédi – Kormos Piroska: *Bibliodramatikus gyermekdráma*

"Te karddal, dárdával és pajzsral jössz ellenem, én pedig a Seregek Urának, Izráel seregei Istenének nevében megyek ellened!" (1Sám 17,45)

Tapasztalataink szerint a bibliai szövegek dramatikus feldolgozása otthonos közegre találhat a gyermekdráma műfaji keretei között is. E történetek egzisztenciális dimenziója mindkét közegben az alapvető kérdéseket érinti (mint pl. a jó és rossz dilemmája vagy az emberek közötti rivalizáció).

Gyermekbibliodramát gyakran tartunk felekezeti gyermek- és ifjúsági találkozók, történelmi, illetve kiségyházi keretek között, minden esetben felszabadító élményként tapasztalva meg az elválasztó határok közötti testvériesség gazdagságát.

A gyermekek és a fiatal felnőtt korosztály számára egyaránt többlet-tartalmat hordoz, amikor a már ismert vagy kevésbé ismert történet szereplőjének köntösébe bújhatnak, újraélhetnek egykori eseményeket, és így bővíthet a szereprepertoárjuk is.

A workshop alkalmával egy klasszikus történeten keresztül mutatjuk be a gyermekbibliodramát, ahol - saját élmény által - keresünk választ a következő kérdésekre:

- Hogyan működik a gyermekdráma a bibliai történetekkel?
- Milyen lehetőségeket adnak a bibliai történetek?
- Milyen akadályokat állítanak elének?
- Mikor és kiknek ajánljuk?
- Mennyire kell ismerniük a Bibliát, a kort, a szereplőket a vezetőknek és a gyerekeknek a játékhoz?

Román Mónika – Orbán Mária : "Van is - nincs is, Hoz is - nem is"

Gyermekpszichodráma külföldön dolgozó szülők itthon maradt gyermekeivel

Sok erdélyi családra jellemző az a helyzet, hogy egyik (vagy néha mindkét) szülő külföldön vállal munkát, a család anyagi helyzetének javítása érdekében.

A gyermekpszichodráma csoportokba is egyre több ilyen háttérű óvodás és kisiskolás gyermek került az utóbbi időben.

A workshop keretén belül e helyzetet járjuk körül, különböző témák mentén: hogyan tudja a bizonytalan hosszúságúra nyúló helyzetben megőrizni érzelmi biztonságát az otthon maradó szülő (általában az anya) vagy a nagyszülők, s hogyan tudnak a gyermeknek is biztonságot nyújtani? Milyen tipikus tünetekben illetve szerepválasztásban nyilvánulnak meg a gyermek szorongásai? Hogyan fejezi ki ezt a játék szimbolikus nyelvén a gyermek? Mit tud a virtuális (internetes) szülőképpel kezdeni, mit pótol és mit nem például a skype-os apa? Miként hat a ritka találkozás és ennek bizonytalan időpontja a családra? Ezekre és ehhez hasonló kérdésekre keressük a választ a műhely keretén belül.

A „hoz is – nem is” megoldás: a családi létfenntartást csak anyagilag támogató szülő és a „van is - nincs is” életérzés: a családjára igényt tartó, de mégis hiányzó szülő.

Soós Dóra – Piros Kakaó: *Unalom workshop*

Azt keressük, hogy mi az az unalom, honnan fakad, mi váltja ki, mire használjuk. Sokszor használjuk védekezésből, daczból, tehetetlenségből, szomorúságból, lázadásból, korosztálytól és helyzettől függően, és van, aki sosem unatkozik, és olyan is van, aki azt kívánja, bár unatkozna. A kutatáshoz segítségül hívjuk a négy alapérzelmet a haragot, a félelmet, az örömet és a szomorúságot.

Kutatunk kint és bent is, térben, mesékben, testben, s a végére megjelöljük az unalom eszenciáját vagy ellenszerét.

A Kende Hanna-féle gyerekpszichodráma lesz az alap, és mellette használjuk a Metamorphoses meseterápia, művészetterápia, mozgásterápia módszerét is.

A workshopon a Piros Kakaó munkamódszere, gondolkozásmódja is megismerhetővé válik. Szó lesz arról, hogy milyen elvek mentén dolgozunk, hogyan teremtünk közösséget.

Szirtes-Szabó Kata – Erős Nikoletta: *Káoszból a rendbe – a népmeséktől a saját mesékhez vezető út*

A gyermekpszichodráma és a Metamorphoses alkotó-fejlesztő meseterápia egymásra épülő, többszintű alkalmazása

A Belvárosi Közösségi Tér 2015 februárjában kezdte meg működését. Kezdetben egy alkotó-fejlesztő mesecsoportot, egy óvodás gyermekpszichodráma csoportot és egy baba-mama csoportot indítottunk, amelyeknek az Aranytíz Kultúrház biztosított helyet. Az azóta eltelt három évben intézményünk szárba szökkenett, egyre terebélyesedett, s jelenleg saját épülettel büszkélkedhet, ahol valódi közösségi teret biztosít az V. kerület lakosai számára, több mint két tucat foglalkozást kínálva. Szakmai programunk célja, hogy a várandósságtól egészen idős korig prevenciós programok széles skáláját kínálja ingyenesen a kerület lakóinak.

Szakmai programunk egyik sajátossága a Metamorphoses alkotó-fejlesztő meseterápia és a gyermekpszichodráma alkalmazása különválasztva, mégis egymásra épülő rendszerben. Workshopunkon azt tervezzük bemutatni, miként tud a két módszer együttműködni úgy, hogy élesen elválasztva megtartja saját határait és módszertanát, ahogyan azt az elmúlt több, mint három évben kidolgoztuk, finomítottuk, és alkalmazzuk. Az általunk tervezett workshop módszertani áttekintést, esetbemutatót, gyakorlati megtapasztalást egyaránt tartalmaz, és teret enged a felmerülő kérdéseknek. (Mindezt természetesen olyan mennyiségben és mélységben, amit az adott időkeret megenged.)

Szebeni Viola: *Foltokból a valóság*

Ez a technika abból áll, hogy a kamaszok és fiatal felnőttek hosszan dolgoznak ugyanazzal az anyaggal: festékből alkotott foltokkal.

Azok számára alakult ki vezetésemmel ez a módszer, akik teljes ellenállásban érkeztek a számukra előírt terápiára. Arra hajlandók voltak, hogy festékekkel foltokat rakjanak fel egy papírra. Ebből a kezdésből alakult ki a folt-technika, amit évek óta használnak a pszichodrámacsoportok. Fontos volt, hogy a kezdeti közös alkotás fokozatosan egyéni tartalmakkal telítődik, amit átnyújt a csoporttag a társainak, akik elmondják benyomásaikat, gondolataikat, és e folyamat gyümölcsként a csoport megéri az elfogadásra.

A használt festékfoltok fokozatos metamorfózisán keresztül előtüremkednek azok a tartalmak, amik kikíváncsognak, de leggyakrabban olyan mély sérüléseket takarnak, amelyeket nem lehet csak úgy, szavak által kifejezni. Végül formát kapnak és szavak által kelnek életre a védett térben.

Ujváry Anita: *A gyermekpszichodráma hatásának kutatása 1-5. osztályos szorongó gyermekeknél*

Magyarországon egyáltalán nem, Európában pedig kevés kutatás készült a kisiskolás gyermekek körében alkalmazott gyermekpszichodráma hatékonyságát vizsgálva. A korábbi kutatások inkább a serdülőkre vonatkoztak. 2017 őszén három gyermekpszichodráma csoportot indítottunk két Budapest melletti kisvárosban, összesen 18 gyermek került be a csoportokba. A kutatás célja a gyermekpszichodráma hatékonyságának vizsgálata 1-5. osztályos szorongó gyermekek esetében. A kérdőívet - *Gyermek Multidimenzionális Szorongás Skála (Multidimensional Anxiety Scale*

for Children, MASC, March, J. S., 1997) és Iskolai Erőszak Kérdőív (Figula és mts., 2008)- 2 alkalommal, a csoportok kezdeténél és a zárásánál vettük fel. Az eredmények szignifikánsan igazolták a gyermekpszichodráma hatékonyságát: a kutatási csoportunkban részt vevő gyermekek szorongásszintje a pszichodráma foglalkozások következtében csökkent. Választ kaptunk arra a kérdésre is, hogy mely szorongástípusok (fizikai tünetek, szeparációs szorongás, szociális szorongás és elkerülő viselkedés) milyen mértékben változnak a beavatkozás következtében. Feltételeztük továbbá, hogy a pszichodráma foglalkozások csökkentik az iskolai bántalmazásban érintett gyermekek áldozati szerepkörét, és gyakrabban kérnek segítséget, illetve kevésbé vesznek részt elkövetőként vagy csatlakozó magatartásban az iskolai bántalmazás során.